תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות רי״ד

תוספות רי"ד על סוכה

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רי"ד על סוכה

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ריד-על-סוכה/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב: 4
דף ד. 4
דף ד: 4
דף ח. 4
דף ט. 4
דף ט: 5
דף י. 5
דף י: 5
דף יג: 6
דף טז. 7
דף טז: 7
דף יז: 8
דף יט: 8
דף כב. 8
דף כב: 9
דף כג. 9
דף כו. 9
דף כו: 10
דף כז. 10
דף לג. 11
דף לג: 11
דף לד: 11
דף לה. 12
דף לו. 13
דף מ. 13
דף מא: 13
דף מג. 15
דף מג: 15
דף מד: 15
דף מו. 16
דף מו: 16

דף ב:

בשלמא למ"ד בשאין דפנות מגיעות לסכך מחלוקת דרכה של מלכה לישב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך משום אוירא פי' ורבנן א"ל לרב יהודא לא מגיעות לסכך היו ומש"ה לא אמרו לה דבר:

דף ד.

מהו דתימא הנ"מ התם דחזיא לדופן פי' כגון שירי התקרה שנשתיירו סביב שיש לומר נעקם הכותל והאי תקרה ראש הכותל היא אבל הכא דלא חזיא לדופן פי' שקרקע עולם מפסיק בין הדופן ובין האצטבא ואין לומר בקרקע עולם שנעשה ממנו דופן עקומה קמ"ל דאמרינן:

דף ד:

סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא פי' דהוה מדמה אביי מחיצות דסוכה למחיצות דשבת אלו הי' תל גבוה ברה"ר אין מטלטלין בכולו כאלו היו מחיצות מקיפות סביב דמה לי אם מקום התל הי' חלול ומוקף מחיצות מה לי אם הוא שלם וה"נ בסוכה ורבא לא דמי דהתם גבי שבת לא בעינן סככה אבל בסוכה בעינן סככה ואם אין המחיצות ניכרות לא אמרי' בהו גוד אסיק מחיצתא:

דף ח.

רבנן דקיסרי אמרי עיגולא דנפיק מיגו ריבועא ריבעא כו' עמ"ש בפ' חלון שבין שתי חצרות במהדורא תליתאה:

דף ט.

וב"ה ההיא מביעא לי' לעושין סוכה בחולו של מועד פי' דהכי דרשי לי רבנן דפליגי עלי' דר"א בפירקין דלקמן דעשה סוכה בחג מיכן שעושין בחולו של מועד דביו"ט אין לומר שעושין א"ו בחולו של מועד קאמר ומש"ה כתב חג הסוכות שבתוך החג עושין הסוכה ואל כר"א שמחייב לעשותה מערב החג שישב בה כל שבעה:

דף ט:

פעמים ששתיהן פסולות כגון דתרווייהו צלתן מרובה מחמתן וקיימא עליונה למעלה מעשרי' איכא לדיוקי מהכא דאע"ג דקיימא עליונה למעלה מעשרים טעמא דצלתה מרובה מחמתה הא חמתה מרובת מצלתה תחתונה כשרה ומיכן יש להקשות לפתרון אמירה שפירש דאי קיימא עליונה למעלה עשרים אמה אע"ג דחמתה מרובה מצלתה תחתונה (כשרה ומיכן יש להקשות) פסולה דקא מצטרף סכך פסול להדי סכך כשר שהרי בכאן למעהל מעשרים היא ודוקא אם צלתה מרובה מחמתה תחתונה פסולה אבל אם חמתה מרובה היא כשרה דכי פסלינן היכא דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר דוקא במחובר דחשיב ולא בטיל אבל בכל מילי בטל ברוב:

דף י.

פשיטא תחתונה כשרה ועליונה פסולה איצטריך לי' מהוא דתימא הא קא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר קמ"ל ה"ג ול"ג מהו דתימא ניגזור דודאי מצטרף היא דעליונה למעלה מעשרים וצלתה מרובה מחמת' אבל השתא דהוי חמתה מרובה מצלתא אע"ג דקיימא למעלה מעשרים תחתונה כשרה ולא חיישי' לצירוף פסול דידה משום דבטל ברוב:

דף י:

מכלל דת"ק אע"ג דאינה יכולה לקבל פסולה כי אינה יכולה לקבל ולא כלום היא פי' אע"פ שהסכך של עליונה הוא סכך כשר לא יפסול את התחתונה כיון שאין סכך גג התחתונה מקבל כרים וכסתות ואע"ג דכל סכך בעלמא לא בעינן שיהא בריא וחזק שאע"פ שהוא דק ורעוע חשוב סכך והכא אמאי לא חשיב ואמאי כשרה מפני שהוא רעוע והלא סכך תחת סכך הוא הכא אליבא דשמואל מקשינן דאמר כהכשרה כך פסולה שכ"ז שאין העליונה כרה אינה פוסלת התחתונה וה"נ אם אין סכך התחתונה מקבל כו"כ של עליונה אין העליונה כשרה שאין ראוי' לישן תחתי' ואנן בעי' סוכה הראוי' לאכול בה ולישן בתוכה וזו כיון שאינה לישן בתוכה לאו שמה סוכה והיושב שם לא יי"ח וכיון דעליונה אינה כשרה לא פסלה לתחתונה דכמאן דליתא דמיא ומש"ה מתרץ לא צריכא דחזיא לקבל ע"י הדחק:

דף יג:

אמר ר' אבא אמר שמואל ירקות שאמרו חכמים אדם יי"ח בפסח אין מביאין את הטומאה ואין חולצין בפני הטומאה ופוסלין בסוכה משום אויר פי' הכי תנן בפ' ח' דאהלות ואלו לא מביאין ואל חולצין הזרעים והירקות המחוברין מחוברין לקרקע וכן כל הירקות אינן חשובין אהלים שאם הי' כזית מן המת תחתיהן וראשיהן נוטין ע"ג הכלים אינן חשובין אהל להביא טומאה על הכלים ואם האהיל אדם עליהן כנגד הטומאה דכמאן דליתנהו דמו וכאלו האהיל על הטומאה דמי חוץ מן הירקות שמנו חכמים כדתנן לעיל בההיא פירקא יש מביאין את הטומאה וחולצין ותני התם האירוס והקיסוס וירקת חמור ודלתע יונית שאלה הם חשובין אהל בין להביא טומאה בין לחוץ בפני הטומאה אבל לענין למעט בארובה שבין בית לעליי' או שבין שני בתים חולצין וממעטין את הטפח שלא תעבור מבית לבית כדתנן בפי"ג דאהלות אלו ממעטין את הטפח פחות מכזית בשר ממעט ע"י רובע עצמות ופחות מעצם כשעורה ממעט ע"י כזית בשר פחות מכזית מן המת פחות מכזית מן הנבלה פחות מכעדשה מן השרץ פחות מכביצה אוכלין ותבואה שבחלון והכי שיש בה ממש ונבלת וף טהור שלא חישב עלי' ונבלת העוף טמא שחישב עלי' ואל הכשירה או הכשירה ואל חישב עלי' ואלו שאין ממעטין כו' עד זה הכלל הטהור ממעט והטמא אינו ממעט ושמואל אין מביאין את הטוממאה ואין חולצין בפני הטומאה לא איצטריך לי' למימר דמתניתא הוא דכייל כל זרעים וכל ירקות חוץ מן הירקות שמנו שאינן לא מביאין ולא חולצין אלא הא איצטריך לי' למימר שהן פוסלין הסוכה משום אויר דכי היכי דלענין טומאה כמאן דליתנהו דמי ואע"פ שהן לחים ועושין צל כיון דלכי יבשי מיפרכי ונפלו כמאן דליתנהי דמי ואי לא הוי מיפרכי היו פוסלין משדום סכך פסול בארבעה טפחים ומן הצד בד"א מפני שהן מאכל אדם וכל האוכלין פסולין לסיכוך ואע"פ עדיין לא הוכשרו דפסולת גורן ויקב אמר רחמנא ולא גורן ויקב עצמן ואע"פ שלא הוכשרו והכי אמרי' לקמן סוכי תאנים ובהן תאנים פרכיליין ובהן ענבים קשין ובהן שבלים מכבדות ובהן תמרה כולן אם פסולת מרובה על האוכלין כשרין ואם לאו פסולין ואע"פ שלא הוכשרו כדראוין קבל טומאה ע"י הכשר פסולין לסיכוך:

אחרים אומרים עד שיהו קשין מרובין על הידות ועל האוכלין פי' ידות השבלים הן כדתנן בפ"ק דעוקצין וקנה של שבלת ג"ט ויד כל הנקצרין שלשה טפחים:

דף טז.

של קנים וגדולה מסככין בהן ר"א אם אינה מקבלת טומאה מסככין ה"ג וגדוהל ואם ולא אף וה"פ מחצלת קנים אפילו קטנה סתמה לסיכוך קיימא ואל לשכיבה מפני שהיא קשה או מחצלת של עשבים שהיא גדולה סתמה לסיכוך עבידא ולא לשככיבה ומסככין בה אבל ודאי קטנה דעשבים סתמה קיימא לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין בה ור"א פליג בסוכה גדולה דקאמר ת"ק סתמה לסיכוך ואמר איהו דוקא אם אינה מקבלת טומאה ומסככין בה אבל מסתמא מקבלת טומאה ואין מסככין בה דכך דין הגדולה כמו הקטנה והכי משמע בשלהי פירקין:

אמר רב הונא ל"ש אלא שאין שם חלל טפח במשך שבעה פי' המורה שאין שם חלל טפח שמתחילה כשהגדיש ולא עשה שם חלל טפח גובה במשך שבעה טפחים אורך ורוחב כשיעור סיכה ואח"כ הגדיש כל הגדיש על אותו חלל דעכשיו נעשה סכך מאליו ולא הי' עליו שם סכך מתחילה אבל יש שם כו' חלל טפח אהל הוא ונמצא שם סכך על אותו גדיש וכשחוטט בו מלמטה למעלה עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרים זו היא עשייתה שהרי אינו מתקן אלא הדפנות ובדפנות לא אמרי' תעשה ולא מן העשוי והרי היא כסוכה שפחותה מעשרה וחקק בה והשלימה לעשרה ואינו נ"ל פתרונו מפני שמוכיח שלמטה סמוך לקרקע עשה אותו חלל טפח וכל העמרים הגדיש עליו והוא חטט מלמטה למעלה ואם כך עשה אינו נ"ל שהיא כשרה שהרי העמרים התחתונים הסמוכים לארץ על אותו טפח חלל סילקן וחטט עד למעלה שהגיע לגובה י' לארץ על אותו טפח חלל סילקן וחטט עד למעהל שהגיע לגובה י' טפחים והרי אותם עמרים שהושמו למעלה מעשרה לא הושמו כ"א לייבש ולא לשם צל והוא יושב בצלן ולמה היא כשרה לכן נראה בעיני לפרש שכל הגדיש הגדיש כדי לייבש ולמעלה בגנו של גדיש הניח חלל טפח ועשאו לשם צל וזה האיש חטט מלמעלה למטה כדי לעשות לה דפנות והסכך שלמעלה עומד ומפני זה כשרה שדומה לסוכה שאניה גבוה עשרה וחקק בה גומא כדי להשלימה לעשות וכך מצאתי שפי' י' טפחים כדי הכשר סוכה שפיר דמי מאחר שהסכך נשם סוכה בעלמא נעשת ולא נעשת לשם אוצר הנה פי' שהחטט מלמעלה למטה:

דף טז:

בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר מחיצה תלוי' מותרת פי' וגם ת"ק שאמר שעושין מחיצה בתוך הבור אית לי' שמחיצה תלוי' מותרת שהרי לא הי' מצריך לעשות המחיצה מפי

הבור ועד המים אלא ה"פ כמו שהקיל ר' יוסי במחיצה תלוי' גבי יבשה הת"נ הקיל ר' יהודא בכותל שבין שת חצרות:

דף יז:

המקצע מכולן טפח על טפח טמא עיין בפכ"ז דכלים בקונטריס אמר לי' בהא מודינא לך דהו"ל כמבוי מפולש פי' והילכך לא אמרי' סוכה לעולם פי תקרה יורה וסותם ואע"ג דסמכי' אצל האכסדרה דלא בקעי בה רבים דמ"מ נראית האי כמבוי מפלוגש והלכה למשה מסיני דניעבד לסוכה ג' דפנות אבל ודאי אם יש לנו פי תקרה באל הסכך כגון תקרת האכסדרה התם ודאי אמרי' יורד ותוסם:

דף יט:

מחצלת קנים ומחצלת גדולה פי' או מחצלת גדולה הואי סתמה לסיכוך כך מחצלת קטנים אע"פ שהאי קטנה סתמה לסיכוך מפני שהיא קשה ור"א לא פליג אלא במחצלת גדולה דסתמה נמי לשכיבה עבודי שהרי ממלאין אותן צמר וגם עושין מהן מחיצות והילכך לאו בתר עשייתן אזלי' שהאומן אינו עושה אלא למוכרן אלא לכל מי שצריך להן כל אחד לפי צורכו א"כ אין לילך אלא לאחר קנייתן שאם קנאן אדם לשכיבה מקבלת טומאה ולצורך אחר אין מקבלת טומאה וא"כ אדם יכול לקנות מחצלת חדשה לשם סוכה ולסכך בה דאע"ג דחזיא לשכיבת בתר מחשבתו אזלי' וכיון דקנאה לצורך סוכה אינה מקבלת טומאה:

דף כב.

קנה עולה וקנה יורד פי' המורה שלא השוה הסכך להשכיב הקנים זה אצל זה אלא אחד למעלה ואחד למטה ומתוך כך חמתה מרובה מצלתה ואשמעי' כשרה ואינו נ"ל להכשיר אע"פ שחמתה מרובה מצלתה דאם חמתה מרובה בטל לי' סכך לגמרי ואינו מועיל כלום אלא כגון שצילתה מרובה מחמתה ובא לומר לך דמצטרפין הקנים ולא אמרי' סלק את העליונים כאלו אינן ודוקא בתוך שלשה אבל אם יש בין זה לזה שלשה ואן בגגן טפח לא אמרי' חבוט רמי ולא מצטרפי וכאלו אינן דמי ואין כאן סכך ואע"פ שצילתה מרובה מחמתה פסולה:

דף כב:

לא קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה אמר ר"פ היינו דאמרי אינשי כזוזא מלעיל כאסתרא מלתחת ראיתי שר"ת זצוק"ל מקשה על פתרון המורה שפי' דלמעלה כי הדדי פסולה דהא רב פפא גופי' ס"ל פרוץ כעומד מותר גבי סכך סוכה והכא היכי אמר שאם הי' הסכך כי הדדי פסולה ועוד דאמרי' אסתרא פלגא דזוזא ופי' הוא שאם הי' מלמעלה כי הדדי כשרה שאם החמה מלמעלה כזוזא אינה מלמטה אלא אסתירא שהיא פלגא דזוזא והו"ל צלתה מרובה מחמתה ונ"ל שפתרון המורה עיקר וכך פי' גם רבינו חננאל זצוק"ל ומאי דקשיא לי' למר דהא רב פפא ס"ל פרוץ כעומד מותר אפי' גבי סכך הנ"ל כשהי' הסכך מסוכך בסכך כשר ובסכך פסול שאין החמה נכנסת שם אבל כשהי' חציו מסוכך וחציו אויר שהחמה נכנסת שם ומתרבת בסוכה אין לומר שם פרוץ כעומד מותר שהרי חמתה מרובה מצילתה וכ"ז שחמתה מרובה מצילתה אפי' אם הי' נכון שלא נכנסה אלא מחור קטן היא פסולה שכיון שחמתה מרובה מצילתה בטל לי' להאי סכך לגמרי כאלו אינו תדע דהא בפחות משלשה אמרי' לבוד וליכא מאן דפליג בהא ואלו הקיף דפנותי' בקנים דחוקים זה מזה בפחות משלשה כלום נוכל להכשירה ע"י צבור אע"פ שחמתה מרובה מצלתה א"ו כל היכי דחמתה מרובה מצלתה פסולה ובכה"ג לא אמרי' לבוד וההי"נ הכא כיון דחמתה מרובה מצלתה פסולה ובכה"ג לא אמרי פרוץ כעומד מותר ומאי דקשיא לי' נמי למר ממאי דאמרי' אסתירא פלגי דזוזי שמנה סלעי מדינה אבל זוז מדינה הוא רביע בסלע מדינה כמו שהיא זוז צרי רביע כסלע צרי ותו אפילו בזוז צרי נמי נהי דאיסתרא הוי פלגי דזוזא בשוי' שזה מכסף וזה מנחשת אבל ברוחב מאן לימא לן דזוז רב יותר מאיסתרא כך היתה רחבה האסתרה של מדינה כמו סלע צרי אלא שזו של כסף וזו מעורבת עם נחושת כמו שעושין עכשיו המטבע שהנחושת מרובה על הכסף הילכך לק"מ:

דף כג.

איפוך הא ר"מ דחייש למיתה הא ר' יהודא דלא חייש למיתה כו' עמ"ש בפ' כל גט במהדורא תניינא:

דף כו.

והא דפריש סודרא עלייהו פי' המורה והניחן אצל מראשותיו ואניו נ"ל דאם סילקן מעליו ושם אותם אצל הראשותיו פשיטא ואמאי לא פריס סודרא עלייהו ונ"ל דאינקיט

לי' בידי' קאי דאי פריס סודרא ונקיט לי' בידי' ישן בהן אפילו קבע שאם יפלו מידיו לארץ מה בכך הרי הן כרוכים בסודר ולא חיישי' אלא כדנקיט לוה בלא כיוסי שלא ישן בהן קבע שמא יפלו לארץ:

דף כו:

נטלו במפה פי' מפני שאכלו בלא נטילת ידים נטלו במפה שלא יטמאנו בידים מסואבות ואע"ג דידים שניות הויין ואין שני עושה שלישי בחולין יש לומר אוכל חולין בטהרה הי' על טהרת תרומה או על טהרת הקודש שהשני עושה בהן שלישי ואע"פ שלא הי' בו כביצה מקבל טומאה בכל שהו כדתנאי בסיפרא וההיא טומאה האי מדרבנן ולא רצה לאכול אוכל טמא אפי' בפחות מכביצה הא כביצה בעי נט"י ואע"פ שאוכלו במפה כדאמרי' בפ' כל הבשר דאוכל מחמת מאכל אע"פ שאינו נוגע בעי נט"י וה"נ אע"פ שאוכלו במפה בעי נט"י ובעי ברכה לאחריו אבל פחות מכביצה לא בעי ברכה לאחריו משום דס"ל כר' יהודה דתנן בפ' שלשה שאכלו כאחת עד כהם מזמנין עד כזית ר' יהודא אומר עד כביצה אבל מיהו אע"ג דר' צדוק ס"ל כר' יהודא הלכה כר"מ משום דתני' לי' בסתמא דמשמע שכל החכמים היו סוברים כך ורבי יהודא בלחודי' האו דפליג ובעי כביצה וכך פסק שם רבינו יצחק זצוק"ל הלכה כת"ק ור"ח זצוק"ל כתב נמי התם וקיי"ל כר"מ בה אמדפסיק ר' יוחנן כי הא דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ולהוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגם וה"נ אמר רב הונא בר יהודא משמי' דר' נתן שאינו מוציא אחרים עד שיאכל כזית דגם דקי"ל כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח וכ"כ גם בטל הלכות גדולות אע"ג דר"מ ור' יהודא הלכה כר' יהודא הכא הלכה כר"מ דקאי ר' יוחנן בשטיתי' דאמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זיח מלוח ובירך עליו תחלה וסוף וכ' עוד בה"ג וכד אכיל כזית דגן מפיק י"ח מאן דאכלו שיעורא דרבנן כותי' או כזיית או כביצה אבל אינהו אכלי עד שבעא ואיהו אכיל דאורייתא לא מפיק כזית שיעורא דאורייתא אלא מברך מאן דאכל ושבע:

דף כז.

ועוד אמר ר"א מי שלא אכל בלילי יו"ט הראשון משלים בלילי יו"ט האחרון פי' משלים ואוכל בסוכה ואין כאן משום בל תוסיף שכיון שהוא מתכוין להשלים חסרון שבעת ימי הסוכה אין זה מתכוין להוסיף ובודאי אילו אכל כל ארבע עשרה סעודות בסוכה ועוד

הי' אוכל בליל שמיני בסוכה זה הי' בל תוסיף והמורה פ"י שאם ימלא החסרון בסוכה איכא בל תוסיף ואינו נ"ל:

דף לג.

בעי ר' ירמי' נקטם מעיו"ט ועלתה לו תמרה ביו"ט מהו כ"כ בספרים וה"ג המורה וק"ל דזהו דחזי מעיקרו כיון שנקטם מעיו"ט ובכניסת יו" טהי' קטום ואי דחוי מעיקרא קמבעיא ליה אמאי כי פשטו לי' מכיסוי הדם אמר היא גופא קמבעיא לי' אי פשיטא לי' אי מספקא לי' ולקולא לא אמרי' ואוקמה בתיקו ואמאי לא פשיט ממתני' דתנן ואין ממעטין אותו ביו"ט ודיקינן לקמן הא עבר וליקטן כשר ואפי' אי מוקמית לא דאשחור מאתמול דחוי מעיקרא האו וכשר ותיפשוט דר' ירמי' מש"ה נ"ל דה"ג נקטם ראשו ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו ול"ג נקטם ראשו מעיו"ט והיא ביו"ט קאי אעלתה בו תמרה ואנקטם ראשו וקמבעיא לי' נראה ונדחה וחזר ונראה שהרי בכניסת יו"ט הי' ראוי וכשנקטם ראשו נדחה וכשעלתה בו תמרה חזר ונראה ומכיסוי הדם דבעי' למיפשט לי' גם הוא נראה ונדחה הוא שמשעה ששחט הי' ראוי בא הרוח וכיסהו נדחה ואח"כ חזר ונראה וממתני' דאין ממעטין אותו ביו"ט ליכא למיפשטא דמוקמי לה בדאשחור מעיקרא דהיי דחוי מעיקרא:

דף לג:

ואין ממעטין אותן ביו"ט הא אם עבר וליקטן כשר פי' ומש"ה אין ממעטין אותן ביו"ט דקא מתקן מנא דאשחור אימת אילימא דאשחור מאתמול פשיטא דחוי מעיקרא האו אלא לאו דאשחור ביו"ט וש"מ נראה ונדחה חוזר ונראה לא לעולם דאשחור מעיקרא והאי גופא קמ"ל דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי כך מצאתי גירסה זו במקצת ספרים והיא גירסא יפה שהוא מתכוין לפשוט מיכן דנראה ונדחה חוזר ונראה והאו דוחה אותו ומעמידה בדיחוי מעיקרא לא הוי דחוי מאי האי דהדר ואמר דאשחור ביו"ט דיוחי מעיקרא לא בעי דנפשיט מינה ופשיט מינה נראה ונדחה שהוא יותר חמור:ד

דף לד:

חזר בו ר' ישמעאל פ"י שאינו רוצה שלשה אלא חד ואי אמרת אמאי תני בחזרה נמי שלשה י"ל מצוה בעלמא ליטול שלשה הדסין אבל איני חובה אל האחד ומש"ה תני אפ"י שנים קטומין ואחד שאינו קטום:

תלתא קטומין שכיחי פי' בטורח אתה מוצא שיגיע העבות עד ראשו ובעבור זה היו קוטמין אותו עד העבות כדי שיהא העבות בראש ששם עיקר המצוה כדאמרן ובראש כל אחד ואחד:

דף לה.

של ערלה פסול מ"ט פליגי בה ר' חייא בר אבין ור' אסי חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה וחד אמר לפי שיאן בה דין ממון קשיא לי דהא אמרי' בפ' מצות חליצה דסנדל של הקרובת ע"ז לא תחלוץ ואם רוצה חליצתה פסולה אלמא כיון דלית לי היתר בביטול לשרפה קאי וא"כ כל איסור הנאה שאין הירת לאיסורן לשרפה קיימי וכתותי מיכתת שיעורייהו והכי תנן בשלהי תמורה אלו הן הנשרפין חמץ בפסח ותרומה טמאה והערלה וכלאי הכרם ובשלמא תרומה טמאה לא קשיא שכן נהנין משריפתה אבל ערהל שאסור ליהנות משריפתה קשיא ואמאי איכפלו למיתב בה טעמא אחרינא תיפוק לי' דמיכתת שיעורה דומאי דסנדל של תקרובת ע"ז ואי אמרת לא דמי דסנדל של תקרובת ע"ז אם מכרו תופס דמיו כדקיי"ל מוהיתה חרם כמוהו כל מה שאתה מהייה ממנו הרי האו כמוהו אבל איסורי הנאה דמיהן מותרין כדתנן בפ' האיש מקדש המקדש בערלה ובכלאי הכרם כו' אינה מקודשת מכקן וקידש בדמיהן ה"ז מקודשת אין זה כלום שאם הי' מורת למוכרם הי' טוב ולא הוו קיימי לשריפ' אלא שאסור למוכרם שבשע' שהיא מוכר אותם עובר בלאו שהוא נהנה מהן ומקבל דמיהן ומש"ה קיימי לשריפה ונ"ל לתרץ דהאי ערלה סתם קתני ואפילו בחוצה לארץ שאינה אסורה אלא באכילה ואל בהנאה כדאמרי' בפ"ק דקידושין שהלכה למשה מסיני הוא דנראה אסורה וספיקה מותרת וכדאמרי' התם ספק לי ואנא איכול הילכך לאו לשריפה קיימי שהרי מוכרה לחבירו ואינו מודיעו שהיא ערלה ומותר בה להכי מפרש טעמא לפי שאין בה הירת אכילה והאי דאמרי' לפי שאין בה דין ממון בא לחלוק עליו ולאסור מעשר שני בירושלים לר"מ ולאו אערלה קאי וכשמקשה לו מתרומה טמאה ואינו מקשה לו מערלה משום דהוי מצי לאקומי מתני' בערלה דאי' דאסורה בהנאה מש"ה מקשה ל'י מתרומה טמאה:

ע"ב עלתה חזזית על רובי נ"ל שהחזזית היא במחובר וכמו שהיא עולה בבע"ח כך היא עולה במחובר לקרקע אבל מי שעוהל בו בתלוש לא תקרא חזזית ואינו אלא מחמת יובש:

דף לו.

תנראי עולא בר חנינא ניקב נקב מפולש במשהו ושאינו מפולש בכאיסר פי' המורה דאניקב ואל חסר דמכשיר תנא דמתני' קאי ואתא האי תנא למימר דאי מפולדש הוא מצדו לצד פסול בנקב כל שהאו ואפילו של מחט ונקב שאינו מפולש בכאיסר אם רחב כאיסור פסול ואע"פ שלא חסר כלום כגו שתחב יתד עבה ומתני' בפחות מכאיסור ושאינו מפולש ואינו נ"ל אלא אירשא קאי אניקב וחסר כל שהו ואתי לפרושי שאם ניקב נקב מפולש הוי החסרון בכל שהוא אבל אם ניקב נקב שאינו מפולש הוי שיעור החסרון בכאיסר וכך מוכחת השיטה וכך פירש גם רבינו חננא"ל זצוק"ל:

אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין פי' המורה הבוסר קטן כפול הלבן וכך ראיתי שפי' גם רבינו גרשום זצוק"ל חכמים פליגי אדר' יהודא ואדר"מ חד אמר כאגוז וחד אמר כביצה ואינהו מכשירין אפילו כפול הלבן והיינו בוסר ואינו נ"ל פתרון זה כלל דמאי דאמרי' בפ' מקום שנהגו הוא בוסר הוא גרוע ושיעורו כפול הלבן לא נאמר אלא בבוסר דענבים שגריני הענבים הם קטנים אבל בוסר דאתרוג גדול האו ואין לשערו כפול הלבן והנכון בעיני דמאי דתנן במפני' והירוק ככרתן ר"ע מכשיר ור' יהודא פוסל הוא אתרוג הבוסר ואתי ר' יהודא כר' עקיבא ור"מ כחכמים ובאתורג קטן דפליגי נמי במתני' דאמר ר"מ כאגוז ור' יהודא כביצה זה אינו בוסר אלא נגמר הפרי שעדיין עתיד לגדל ולהתעבות יותר ושתי חלוקותיהם הבאנו בריש פירקין ובשתיהן פי' התלמוד לר' יהודא משום דלא גמר פירי וזו פירושו הידוק ככרתן אע"ג

שגדל ונתעבה כל צורכו עדיין לא נתמתק והוא בוסר ועתיד לגמור עדיין באילן כדי שיגמר הפרי ויתמתק ואתרוג קטן נתמתק כבר אל אשעתיד עדיין לעמוד באילן כדי שיתגדל ויתעבה יורת והיינו דלא גמר פרי שלא נגמר גידולו והירוק ככרתן לא גמרי פי שלא נגמר בישולו:

דף מ.

עצים להסקה תנאי היא עיין בפ' הגוזל קמא במהדורא תליתאה:

דף מא:

החזירו ייצא ואם לאו לא יצא אי קשיא כיון שחייב להחזירו א"כ אינו יכול להקדישו והיכי הוי מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה והנתן בנדרים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה חשובה התם הוה יהיב לי' החצר והסעודה מתנה לחלוטין

ולא אמר לו עד זמן פלוני ולא נתנם לו בכל לב אלא שיבא אביו ויאכל בסעודה ואמרו חכמים שכל מתנה שאין המקבל יכול להקדישה לאו שמה מתנה וכיון דלאו שמה מתנה הרי הן של נותן והמודר אסור בהן אבל אם נתן אדם לחבירו חצרו או שדהו או חמורו במתנה עד זמן פלוני בכל לב ע"מ שלאחר אותו הזמן יחזירהו לו קנה המקבל עד אותו זמן והוא אוכל הפירות שלהן עד אותו הזמן ואם רוצה להקדישן עד אותו הזמן יכול וההקדש אוכל הפירות עד אותו הזמן ולאחר הזמן חוזר לבעליו מידי דהוה אשדה מקנה שאינו קנוי לו אלא עד היובל וביובל חוזר לבעליו ואם הקדישו הוא מוקדש עד היובל וביובל חוזר לבעלים הראשונים וה"נ באתרוג נתנו לו במתנה עד זמן שיצא בו ולא מתנה לחלוטין שיוכל להקדישו לגמרי ובודאי אלו הי' ש"פ באותה המתנה עד אותו הזמן שיטלנו הי' יכול להקדישו לגמרי והי' משתכר ההקדש באותה פרוטה אלא שאינו דבר השווה ממון ומפר זה אינו מוקדש ולא מפני שאינו רשאי דרשאי הוא אלא שאינו שוה כלום והילכך מתנה היא וקרינן בי' לכם תדע דהא הדס וערבה אין בהם ש"פ אותו הבד של הדס או של ערבה ואם הקדישו בעליו אינו מוקדש שאין הקדש חל עליו יקרא לכם והם ה"נ מתנת האתרוג ע"מ להחזיר אע"ג דלא חייל הקדש עלוי' קרינ' בי' לכם. ואי קשיא כיון דכל מידי דאינו ש"פ לא חשיב ממון למיחל הקדש עלוי' אי הכי גם גזל נמי לא יקרא ואמאי תנן הדס הגזול פסול וערבה גזילה פסולה והרי אם תובעו בדין אין ב"ד נזקקין לפחות מש"פ ואין יכול הנגזל להוציאו בדינים והוי כדידי' וקרינא בי' שלכם כדאמרן לעיל בריש פרקין וליקני' בשינוי מעשה כי היכי דהתם אינו יכול להוציאו בדיינין מפני ששינהו ואין לו עליו אלא דמים הה"נ הכא כיון שאין בו ש"פ אינו יכול להוציאו בדיינים ואמאי לא יצא בו תשובה כשגזל דבר שאין בו ש"פ אע"פ שאינו יכול להוציאו בדיינים ולאו בר השבה היא מ"מ הגוזל במאי קנאו ואע"פ שאינה חשובה גזילה אצל הנגזל רחמנא קפיד עלה כיון דלא הואי דידי' ופסלה משום גזילה וזה דומה למאי דאמרי' בן נח נהרג על פחות מש"פ ולא ניתן לחשבון אלמא אע"ג דלגבי ישראל הנגזל לא חשיבא גזילה לגבי ב"נ חשובה גזילה להתחייב עליו וה"נ הכא אע"ג דלגבי נגזל לא חשיבא גזילה אצל הבורא חשובה גזילה כיון שלא קנאה בכלום ולא קרינא בי' לכם ואינו יכול לקיים בה המצוה אבל אם עשה בה שינוי מעשה אע"פ שאינו חייב ליתן לנגזל כלום שהרי אין בו ש"פ כשר דכיון דאי הוה בי' ש"פ הוי קני לי' השתא נמי קני לי' אבל אם לא שינהו כיון דאילו הות בי' ש"פ לא הוה קני לי' ולא קרינא בי' לכם השתא נמי לא קרינא בי' לכם עמ"ש בפ' יש נוחלין במהדורא קמא:

דף מג.

ויעבירנו ד"א ברה"ר כתב המורה ה"ה להוצאה אלא כגון שהי' מונח בכרמלית בקרפף או בגנה שאין כאן איסור הוצאה דאורייתא ויש כאן איסור העברה ברה"ר או אם הגביהו ע"מ ליטלו ולא להוציאן ונמלך עליו להוציאן אם לא עמד לפוש בנתיים פטור משום הוצאה כדאמרי' במס' שבת ואינו נ"ל מה שאמר דגנה וקרפוף אין בהן הוצאה דאורייתא דכל שיש בו מחיצות הוי רשה"י דאורייתא אלא רבנן שויוהו כרמלית שלא יטלטל בו יותר מד"א משום דלא הוקף לדירה והוי יותר מבית סאתים וכדאמרי' בהילכתא קמייתא דשבת וטעם דמילתא דנקט העברה ולא הוצאה הוא כדכתבית לעיל בפסחים בפ' אלו דברים שאם יוציאנו מבית לחוץ בתוך העיר לא הויא רה"ר אלא כרמלית אך אם יש בה ס' ריבוא ומבואותיו רחבין י"ו אמות כדאמרי' בעירובין ואם להוציא מן העיר ולחוץ סתם עיירות לאו מוקפות חומה נינהו אלא הן פרזות בלא חומה וכל מבואותי' אין אלא כרמלית מש"ה נקט העברה:

דף מג:

אי הכי לדידן נמי נידחי פי' כיון דהוקבע יום שביעי של ערבה לדחות שבת לדידן נמי דעבדינן ערבה יום שביעי לידחי שבת כי היכי דהוי דחי להו ואילו הי' רוצה הי' מתרץ לו כדרבה אלא שיש לו תירוץ אחר משום דלא ידעי בקביעא דירחא ואין אנו מכירין יום שביעי איזה הוא ובודאי אם לא הי' לו טעם זה הי' מתרץ כדרבה והמורה מחמת קושיא זו פירש לדידן נמי נידחי ויחבטוה שלוחי ב"ד לפרסמה שהיא במקדש מן התורה ואינו נ"ל דכיון שחרב ביהמ"ק ואין עוד ערבה מה"ת מה צורך לפרסמה אלא על ערבה שלנו אמר דתדחה שבת בכל אדם ואלו הי' רוצה הי' אומר משום חששא דרבה אלא שיש לו תירוץ יפה ממנו וא"צ לדרבה מפני שאין אנו מכירין כדמסיק בסיומא:

דף מד:

חביט חביטו ולא בריך קסבר מנהג נביאים היא אלמא מיכן מוכיח שאין מברכין על המנהג ואי קשיא והא מאי דמפטירין בשבת במנחה מנהגא היא ולא חובה כדכתיב בהלכה ט"ו דספר הלקט ומברכין עלי' כדאמרי' בפי' במה מדליקין אמר רב אחדבוי בר מתנא אמר רב מתנא אמר רב יו"ט שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה א"צ להזכיר של יו"ט דאלמלא שבת אין נביא במנח' ביו"ט אלמא מברכין על המנהג ובפ' בתרא דתעניות אמרי' רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרי הלולא בריש ירחא סבר

לאיפסקינהו כיון דחזי דקאי מדלגי ואזלי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם ונוהגין כל העולם לברך לקרוא את ההלל נ"ל לומר כל דבר שהוא נוהג חובה ונהג להוסיף עליו מברכין על אותו המנהג כגון ההפטרה שנוהגת שחרית חובה והוסיפו לנהוג גם במנחה וכגון ההלל שנוהג חובה בגולה כ"א ימים והוסיפו לנהוג גם בר"ח מברכין על אותו המנהג וכן נמי מקום שנוהגין לקרוא מגילת אנטיוכוס בחנוכה אין ראוי לברך עלי' מפני שאין שורש חובה כלל והנכון בעיני דהא דמברכין באפטרתא דמנחה דשבת מפני שאין שם אשר קדשנו במצותיו וצונו כיון שאינה אלא מנהג בעלמא היכן צוונו והכי לקמן במצות דרבנן פליגי אם מברכין אשר ציוונו ואם לאו ובמנהגא דעלמא איך נברך ולפי סברא זו אין לברך בקריאת הלל של ראש חדשי השנה:

דף מו.

תנאי היא דתניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן דברי ר' וחכ"א אין מברך עליהן אלא שחרית בלבד פי' וכך הם כל שבעת ימי הסוכה כיון דלא מיפסקי לילות ביום אחד של תפילין ור' יוחנן דלא כרבנן אלא כר' וכי היכי דבתפילין מברך עליהן כל זמן שחוצצין ומניחן הם הכי בסוכה כל זמן שיוצאין ונכנסין ואפילו כמה פעמים ביום והאי דקאמר ר' יוחנן סוכה שבעה לאו למימרא דבכל יומא ברכה חדא ותו לא אלא ה"ק בכל השבעה נוהגת הברכה ולאפוקי משמואל דאמר יומא ותו לא ומיהו בכל שעה שנכנס ויוצא מכי נכנס חייב לברך כתפילין אליבא דר':

המדליק נר חנוכה חייב לברך אי קשיא כיון דמברכין אמצוה דרבנן למה אין מברכין על הדמאי דתנן בפ"א דתרומה חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומ' האלם והשיכור והערום כו' וטעמא לא משום שחייב לברך על הפרשת תרומ' וערום לא מצי לברוכי ובפ"א דדמאי תנן ומפרישין אותו ערום ומפרש בירושלמי לפי שאין צריך ברכה חשיב' י"ל בדמאי הקילו מפני שרוב עמי הארץ מעשרין הן:

דף מו:

ולדידין דאית לן תרי יומי היכי עבדי' אמר אביי שמיני ספק שביעי אסרו קשיא לי כיון דאין נוטלין לולב בשמיני ספק שביעי דאין מצותה מן התורה בסוכה דאמרינן מיהב יהבינן ברוכי לא מברכינן ואינה אלא משום זכר בעלמא והילכך אין נוטלין לולב בשמיני ספק שביעי וכיון שאין נוטלין אותן איגלאי מילתא למפרע דלא אקצייה אלא עד יום שביעי ואמאי שמיני ספק שביעי אסורה והלא איסור האתרוג כל שבעה מדרבנן

הוא דגם במצות דרבנן אמרי' שאסור ליהנות מהן ובשמיני שאין מצות דרבנן נוהגת ואע"פ שהוא ספק שביעי אמאי יאסר בהנאה וסתמא דמילתא לא היקצו אלא כל זמן שמצוותן מושבת: